

TRUMPOMONİ-2: Yerel sorunları global kaosa dönüştürmek

Dr. Ahmet YARIZ

Donald Trump ABD Başkanlığına seçildikten sonra dünya gündeminde yer alan ekonomik konular çeşitlenirken, politik gündemde farklı konular yer almaya başladı. Sıra dışı tutum ve davranışlarının yanında kendi getirdiği ekibi dahil olmak üzere medya ilişkileri yönünden de haleflerinden oldukça farklı bir çizgi izleyen Başkan Trump, serbest piyasa ekonomisinin global lideri ABD'nin ekonomi politikalarını da değiştirmeye başladı. 02 Ağustos 2018 tarihinde yine bu sütunlarda yayımlanan "Trumpomoni: Serbest Piyasa Ekonomisinin Son Durağı mı?" başlıklı yazımızda; "Trumpomoni, korumacı politikalar ile ithalatın zorlaştırılması ve milli üretim unsurlarının gözetilmesi" olarak tanımlanmıştır.

ABD'ye tehdit potansiyeli taşıyan firmalara yaptırımlar ve yasaklar koyuluyor

Ardından geçen sadece bir yıllık sürede içerik ve biçim değiştirerek genişleyen Trumpomoni'nin yeni bir evreye geçtiğini tanımlamak mümkündür. Dünyanın farklı coğrafyalarında ve çok sayıda ülkede politik riskleri öne çıkartmak ve birleştirmek suretiyle global kaosa dönüştürmek, ABD'ye tehdit potansiyeli taşıyan firmalara (Huawei vb) ticari ve teknolojik hırsızlık gerekçeleri ile yaptırımlar ve yasaklar koymak yazının başlığında ifade edilen Trumpomoni-2'yi tarif ediyor. 2018 yılında dünyanın ekonomik gündeminde; başta Meksika'dakiler olmak üzere ABD dışında üretim yaparak ABD'ye ihracat yapan global firmalar ve Çin ile müzakereleri süren ticaret savaşları vardı. Bu ekonomi gündeminin yanında ise politik eksenli İran, İsrail, Kuzey Kore ve Ortadoğu'daki sorunlar yer almaktaydı.

Aradan geçen bir yıl içinde ABD tarafından; İran'a uygulanan ambargonun çerçevesinin genişletilmesi, çelik ithalatına ek vergiler getirilmesi, Çin'den yapılan ithalatlara vergilerin artırılması oldu. Yine Çin'li teknoloji firması Huawei'ye ve yöneticilerine yönelik tutuklama ve benzeri girişimler kamuoyu için şaşırtıcı olsa da bu hamleleri kapsamlı bir politika setinin ince çalılışmış ayarları olarak tanımlamak daha doğru olacaktır. Öte yandan ekonomik gündemdeki bu gelişmeler ile birlikte Ortadoğu'da (Lübnan'daki Golan tepelerinin dış politikada modern zamanların unuttuğu işgal, tahsis vb. yöntemlerle İsrail'e bırakılarak) sorunların yine ABD eliyle derinleştirilmesi, parçalanmış Libya'nın bir bölümünü kontrol eden General Haftar'ın yine ABD desteğiyle ülkenin diğer bölgelerine yönelik kuşatma girişimleri bizzat Başkan Trump tarafından açıklanan Suriye'den asker çekme kararının uygulanmaması, bölgedeki askeri varlığın destek verilen terör örgütlerine silah ve mühimmat desteğinin artırılması yoluyla güçlendirilmesi yakın coğrafyamızda politik sorunların ağırlaşarak kronikleşmesine neden oldu.

Bütün bu politik gelişmeleri aşarak zirveye çıkan konu ise ABD'nin Venezuela'da yaşanan gelişmelerdeki rolü oldu. ABD'nin Başkan'dan sonraki en yetkili isimlerin Venezuela'nın içişlerine yönelik kaos ve iç savaş çıkarmaya yönelik teşvik ve hatta tehdit edici açıklamaları ve çağrıları dünyanın bir bölümünde sessizlik bir bölümünde ise

şaşkınlıkla karşılandı. Venezuela halkı tarafından seçilmiş devlet başkanının yerine Ulusal Meclis Başkanı Guaido ABD tarafından devlet başkanı olarak tanınırken, Venezuela'nın ABD'deki varlıklarına erişim ve kontrol yetkilerinin ülkenin meşru ve yasal seçilmiş Cumhurbaşkanı Maduro'ya değil Ulusal Meclis Başkanı Guaido'nun imzası ile kullanılacağı açıklandı. Bununla birlikte ABD resmi yetkilileri tarafından muhalefete ayaklanma ve darbe çağrıları yapılırken, bunların yetmediği durumlarda askeri müdahale seçeneğinin de güçlü bir alternatif olduğu ifade edildi.

ABD'nin tek belirleyici olduğu bu gelişmelere demokrasi liginin üst sıralarında olduğu kabul edilen Avrupa başta olmak üzere çok sayıda ülkenin destek vermesi ve ABD'nin yanında yer alması, ABD'nin devlet başkanı olarak tanıdığı Ulusal Meclis Başkanı Guaido'nun bu konuyu tam olarak sahiplenmesi de hızlı kanıksanmış sradışıklık olarak politik gündemdeki yerini aldı.

Dünya ekonomisi ve politikasına yönelik ABD'nin öncü olduğu bu gelişmeler çok uzun sayılmayan bir süre öncesine kadar global ölçekte var olan gerek ekonomik ve gerekse politik iyimser atmosferin dağılmasına, dünyanın gidişatı hakkında daha karamsar beklentilerin yoğunlaşmasına neden oldu.

Korumacı politikalar, gelişmekte olan ülkelerin büyümelerini sınırlandırıyor
Korumacı politikaların, serbest piyasa ekonomisinin merkezi ABD'de yeniden hayat bulması liberalizm ve serbest piyasa yanlılarının hayal kırıklığına uğrattı. Bu değişikliklerin dünya ticaret hacmindeki büyüme eğilimlerini kesintiye uğratması ve dolaylı olarak gelişmekte olan ülkelerdeki büyümleri sınırlandırma ihtimali de endişeleri artırdı. Büyümenin yavaşlaması ile ekonomik sorunların büyümesi ve devamında toplumsal olayların artarak politik krizleri beslemesi beklenmektedir. Gelişmek-

te olan ülkelerdeki ekonomik ve politik risklerin yaygınlaşması ise dünya barışını tehdit potansiyeli taşıyan global bir kaos kaynağı olacaktır.

Trumpomoni-2 olarak tanımladığımız bu gelişmeler zihinlerde iki alternatif öne çıkarıyor: 1) Tüm olaylar dizisi ABD tarafından önceden planlanmış ve kurulanmış bir politika setidir, 2) ABD tarafından harekete geçirilen yerel sorunların gelişen olaylara göre biçim değiştirip hangi yöne evrileceği öngörülemeyen spontane olaylar dizisidir.

Önce geleneksel endüstri kollarındaki üretim ölçeği ve rekabetçi gücünü kaybeden, savunma, iletişim, havacılık teknolojileri, sağlık ve finans alanında şimdilik devam eden hegemonyasının başta Çin olmak üzere tehdit altında olduğuna global kamuoyunu ikna etmek isteyen ABD, USD'nin global para olma gücünün oluşturduğu dünya ticaret ve finans sistemi ile birlikte rakipsiz askeri gücünü de kullanarak kendi dışındaki ülkeleri kuşatmaktadır.

Kuşatma kapsamındaki ülkelere ekonomik, politik, askeri ve benzeri geleneksel yaptırımlar ile yeterince işbirlikçi bulmadığı ülkeleri (bankalara ve şirketlere ceza yazmak, yöneticilerini tutuklamak vb.) yeni nesil yaptırımları kullanarak tehdit etmektedir.

Bu gelişmeler; şimdilik açık ara dünyanın en büyük ekonomisi, en büyük ithalatçısı, askeri açıdan tek büyük gücü, global paranın sahibi, dünya finans sisteminin kurucusu ve yöneticisi ABD'nin Trump ile birlikte açığa çıkan ve önce Trumpomoni olarak adlandırdığımız ardından içerik ve biçim genişlemesi ile Trumpomoni-2'ye evrilen politikasının (veya politikasızlığının) dünyayı kaosa götürmekte olduğu endişelerine neden olmaktadır.

Ancak; Trumpomoni-2 ister önceden planlanmış, adımları, içeriği ve hedefleri ince düşünülmüş bilinçli bir politika seti olsun ister yerel sorunların gelişen olaylara göre biçim değiştirip hangi yöne evrileceği öngörülemeyen spontane olaylar dizisi olsun her iki yöndeki gelişmeler yaşanabilir bir dünya umudunu tehdit eden gelişmelerdir.

Bu gelişmeler yakın dönemde dünyada farklı coğrafyalarda yaşanan politik ve ekonomik karmaşaların birleştirilerek global bir kaosa dönüşmesi ihtimalini artırmaktadır.

Öte yandan bu gelişmeler ABD dışındaki ülkelerin verdikleri veya veremedikleri tepkiler de umut verici olmaktan oldukça uzaktır. Bazı AB ülkeleri ile dış politikalarında geleneksel olarak ABD'nin yanında yer alan ülkelerin, bu politikaların tereddüt-süz yanında yer almalarına karşın Rusya ve Çin'in başını çektiği daha az sayıdaki ülkenin karşı duruşları bugün itibarıyla bir dengelemenin sağlanabileceği konusunda henüz umut verici değildir. Bu iki grup dışında kalan ülkelerin ise seslerinin yeterince çıkamaması da ayrı bir sorun olarak karşımızda duruyor.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan iki bloklu sistem Sovyetlerin dağılması ile 'Yeni Dünya Düzeni' adı verilen tek bloklu bir sisteme dönüştü. Ancak otuz yıl sonra dünyanın geldiği yol ayrımı 'Daha Yeni Dünya Düzeni' mi olacak yoksa 'Kaos Düzeni' mi olacak? Bu sorunun cevabı için ABD içinde Trump ile açığa çıkan politikanın değişmesi için aklı selimin devreye girmesini ve ABD dışında benzer politikalara sahip ülkelerin birlikteliklerini daha yüksek bir şekilde seslendirmelerini beklemek olacak. Ümit ederiz ki bu bekleyiş uzun sürmez.

Birinci sayfadan devam

Türkiye-ABD ticaretinin önündeki engellerin kaldırılması bekleniyor

Bu yıl ihracatı en çok artan ürün grupları alüminyum sac ve levha, alüminyum çubuk ve profiller, alüminyum inşaat aksamı olurken; ihracatı en çok azana ürün grupları ise bakır ve diğer metaller oldu. Sektör ihracatının değer bazında en çok düştüğü ülkeler sırasıyla; Almanya, Belçika ve Çin oldu.

Ocak-Nisan Döneminde Türkiye'nin Ham Çelik Üretimi yüzde 10.5 Azaldı

Türkiye'nin ham çelik üretimi, Nisan ayında 2018 yılının aynı ayına kıyasla yüzde 2.6 oranında artışla, 3.04 milyon ton seviye-

sinde gerçekleşti ve üretim Mart ayına kıyasla, yüzde 2 oranında arttı. Söz konusu ayda elektrik ark ocaklı tesislerin üretimi, geçtiğimiz yılın aynı ayına kıyasla yüzde 0.9, entegre tesislerin üretimi ise yüzde 6.6 arttı.

Bu yılın ilk dört aylık döneminde, Türkiye'nin toplam ham çelik üretimi, yüzde 10.5 oranında düşüşle 11.2 milyon tona geriledi. Ocak-Nisan döneminde, elektrik ark ocaklı tesisler yüzde 15 oranında düşüşle 7.4 milyon ton; entegre tesisler ise, yüzde 0.2 azalışla 3.8 milyon ton ham çelik üretimi gerçekleştirdi. Ocak-Nisan döneminde Türkiye'nin kü-

883.5
milyon dolar
ADMİB'in ilk 4 ayda gerçekleştirdiği toplam ihracatı tutarı

ADMİB'in ilk 4 ayda gerçekleştirdiği toplam ihracatı, bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 24 artış gösterdi.

tük üretimi, yüzde 19.1 oranında düşüşle, 6.9 milyon tona gerilerken, slab üretimi, yüzde 7.6 artışla 4.3 milyon ton seviyesinde kaydedildi.

Türkiye Geneli 2018-2019 Karşılaştırmalı Ocak-Nisan İlk 10 Ülkenin İhracat Rakamları									
ÜLKE	Nisan 2018	Nisan 2019	Değişim %	Ocak - Nisan 2018	Ocak - Nisan 2019	Değişim %	Nisan 2017 - Nisan 2018	Nisan 2018 - Nisan 2019	Değişim %
İSPANYA	30.622.428	102.018.612	233	260.135.086	435.460.899	67	547.537.102	961.081.492	76
İRAN	81.705.788	93.557.791	15	357.134.027	353.027.021	-1	1.091.633.334	1.108.586.173	2
MİSİR	47.011.893	41.094.555	-13	194.724.322	286.641.618	47	645.758.896	973.936.974	51
İTALYA	28.972.194	50.153.811	73	133.697.087	224.989.283	68	384.848.749	557.340.459	45
MALTA	121.638	67.046.675	55.020	64.565.780	209.399.732	224	168.270.027	349.352.339	108
SUUDİ ARABİSTAN	25.819.442	32.528.213	26	115.385.260	168.885.168	46	339.246.261	453.266.151	34
BİRLEŞİK DEVLETLER	65.329.445	58.562.031	-10	153.190.364	153.076.775	0	596.429.489	572.628.309	-4
ALMANYA	42.467.400	35.587.923	-16	157.337.044	149.726.029	-5	440.243.448	450.438.836	2
İSRAİL	21.461.177	37.570.962	75	88.921.741	125.141.989	41	235.944.455	350.298.055	48
ROMANYA	26.239.094	27.171.027	4	102.227.175	123.310.731	21	262.164.473	379.013.302	45

